Länsstyrelsen
Gotlands län

BESLUT 1 (8)

1994-05-30 231-4609-93

Enligt sändlista

Utvidgning av naturreservatet Langhammars-hammar, Fårö, samt reviderade föreskrifter för reservatet

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Langhammars
Kommun	Gotland
Socken	Fårö
Läge	Vid Fårös nordkust, ca 6 km NO Fårö kyrka
Kartblad	Ekonomiska kartbladen 079 69 (07J 6j) Lauter, 079 79 (07J 7j) Langhammars-hammaren, 470 60 (07K 6a) Sudersand och 470 70 (07K 7a) Norsholmen
Gräns	Ytterkanten av den heldragna linjen på bifogad karta, bilaga 1.
Area	524 hektar varav ca 20 hektar vatten.
Fastigheter och markägare	Se bifogad fastighetsförteckning, bilaga 4
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen i Gotlands län

Postadress 621 85 VISBY | Besöksadress Strandgatan 2 | Telefon 0498-29 21 00 | Fax 0498-21 72 89 | Postgiro 351 71-8

Beslut

Länsstyrelsen beslutar, med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt 1991:641), att utvidga Langhammarshammars naturreservat till att omfatta det område som avgränsats på bifogade karta, bilaga 1.

Ändamålet med reservatet är främst att bevara ett storslaget kustområde med välutbildade rauk- och strandvallsområden och vidsträckta, betespräglade alvarområden med säregen flora och fauna.

Naturreservatets namn skall fortsättningsvis vara **Langhammars.**

För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen och 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) som anges nedan. Tidigare beslutade föreskrifter för reservatet (beslut 1976-10-25, dnr 11.1211-879-76) upphör att gälla i och med att det nu fattade beslutet vinner laga kraft.

A Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i rätten att förfoga över fastighet inom reservatet

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att

1 uppföra byggnad eller anläggning,

2 uppföra luftledning, mast, antenn eller sjömärke,

3 anlägga hamn, brygga eller pir,

4 anlägga stig, väg, parkeringsplats eller campingplats,

5 bedriva täkt av berg, sten, grus, sand eller jord,

6 tillföra handels- eller naturgödsel till eller använda kemiskt bekämpningsmedel på annan mark än åkermark,

7 skogsplantera åker- eller naturbetesmark.

Vidare är det *utan Länsstyrelsens tillstånd* förbjudet att

8 gräva, schakta, muddra eller spränga,

9 anordna upplag annat än tillfälligt för jord- eller skogsbrukets behov,

10 sätta upp skylt, tavla, affisch eller liknande.

B Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare liksom innehavare av särskild rätt till mark förpliktigas att tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet:

1 Anordningar för utmärkning av och information om reservatet samt trafikskyltar.

2 Skötsel av betesmarkerna innefattande betesdrift, röjning samt uppsättande och underhåll av stängsel.

C Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad *allmänheten* har att iaktta inom reservatet

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att

1 gräva, hacka, mejsla, borra eller på annat sätt skada mark, fast berg eller block,

2 förflytta eller bortföra block, sten eller fossil,

3 föra eller parkera motordrivet fordon utanför de vägar och parkeringsplatser som markerats på bifogad karta, bilaga 2,

4 ställa upp husvagn eller övernatta i husbil,

5 göra upp öppen eld annat än på särskilt iordningställda eldplatser.

D Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av reservatet m m

1 Länsstyrelsen fastställer de anvisningar om naturvårdsförvaltningen m m som framgår av bifogad skötselplan, bilaga 3.

2 Reservatet skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar (SNV:s handbok "Skyltar i naturskyddade områden", avsnitt 5).

3 Naturvårdsförvaltare skall vara Länsstyrelsen i Gotlands län.

Beskrivning av området

Geologi
Från Fårös norra kust sticker Langhammar ut mot nordost som en drygt 2,5 km lång udde eller halvö. Udden sluttar svagt mot SV, och den högsta delen, som når ca 15 m över havet, är den klint som löper strax innanför raukområdet vid Klajvika.

Berggrunden består omväxlande av lagrad kalksten och revkalksten, och på stranden innanför Klajvika står ett drygt 70-tal raukar, av vilka flera är pelarformade och 8-10 m höga.

På framför allt den norra delen av Langhammar täcks berggrunden till stor del av strandgrus och klappersten, och längs stranden från Bondansträsk till ett par hundra meter söder om Snarudden löper en upp till 250 m brett stråk av klapperstensvallar som nästan helt saknar växtlighet. Snarudden på den östra sidan av Langhammar har sedan mitten av 1800-talet växt 275 m söderut och växer fortfarande.

Inom den södra delen av reservatet, mellan Bondansträsk-Norrsund och Kalbjärgaträsk, finns mindre områden där berggrunden täcks av morän-märgel eller kärrtorv.

Den enda större sjön inom området är Langhammarsviken som har ett största djup av en dryg meter. Vid låg- och normalvattenstånd skiljs sjön från havet av en smal strandremsa som består av en strandvall, men vid högvatten strömmar havsvatten in i sjön, och den får då närmast karaktären av en havslagun.

Reservatets södra gräns skär tvärs över Västerträsk, en f d sjö som utdikades på 1920-talet. På den numera blottlagda sjöbottnen täcks hällytorna av små gropar, som har uppkommit genom att blågröna alger här har löst upp kalkstenen. Hällytorna är också starkt påverkade av frost-vittring, och inom stora områden finner man mängder med lossvittrade, skarpkantade kalkstensfragment. Här och var förekommer också frysjords-fenomen, t ex rutmark.

Områdets övriga våtmarker utgörs av ett drygt tiotal vätar och småmyrar, av vilka de största har en areal av någon dryg hektar.

Växtlighet
Vegetationen på Langhammar och markerna söder därom är starkt präglad av att området under århundraden har betats av får. Främst inom den södra delen av reservatet har landskapet i dag närmast karaktären av ett småbrutet "savann"-landskap där talldungar omväxlar med karga, hedartade alvarytor och smärre partier med lite frodigare fuktängar.

Karaktärsväxter på de kargaste markerna är bl a fårsvingel, tulkört, stinknäva, gul fetknopp och alvarglim. På de grusiga strandvallarna innanför Tällevika förekommer den betesgynnade ormbunksväxten låsbräken ovanligt rikligt. På hällmarkerna i den södra delen av området växer kalknarv och gotlandssolvända, och norr om Västerträsk finns ett rikt bestånd av luddvedel.

På hedmarker med sammanhängande växttäcke växer backtimjan, gul- och vitmåra, gråfibbla och alvargräslök. På lite frodigare mark hittar man även brudbröd, svartkämpar, käringtand och backglim.

Fuktängarna domineras ofta helt av älväxing men vanliga arter är också halvgräsen hund-, slank- och hirsstarr. Inom mindre ytor dominerar axag och knappsäv.

På Grunnsänden finns en smal remsa med havsstrandvegetation. Här växer krypven, agnsäv, gulkämpar och gåsört.

På de inre delarna av Langhammar täcks marken till stor del av täta snår av låga, mattformiga enar, som har formats av det långvariga fårbetet. På den norra delen av udden finns en lokal för den på Gotland sällsynta sloknunneörten.

I tallskogen öster om Bondansträsk finns en av Fårös få förekomster av röd skogslilja.

Fågelliv
Naturligt nog hyser de karga markerna på Langhammar och den västra delen av Kalbjärgaheden inte något rikt fågelliv. Inom området häckar dock några arter av speciellt intresse: rödspov (3-4 par), ljungpipare (5-10 par) och silltrut (en koloni på ca 25 par längst ut på Langhammar). Vissa år häckar även lärkfalk och dvärgmås inom området.

Övrigt djurliv
Framför allt i anslutning till våtmarker av olika slag ser man ofta snok. De gotländska snokarna tillhör en särskild ras *Natrix natrix gotlandica*, som är

klassad som hänssynskrävande (hotklass 4) och har sin rikaste förekomst just på Fårö. Även huggorm förekommer inom området.

Inom reservatet förekommer ett flertal sällsynta insektsarter, bl a jättevedbock *Ergates faber*, apollofjäril *Parnassius apollo*, streckad hedspinnare *Spiris striata* och blåvingad gräshoppa *Sphingonotus caerulans*.

Kulturhistoria m m

Reservatet omfattar merparten av de ägor som i äldre tider hörde till Langhammars och Bondans gårdar.

Langhammars består av två gårdar, som tidigare stod alldeles intill varandra. Numera är dock det norra av de två husen rivet och ersatt med ett nytt. Den södra delen, som har medeltida rester (bl a en välvd port i muren), byggdes till 1725 samt höjdes och fick nytt tak 1842. Öster om gårdarna står en gemensam väderkvarn, en traditionell holländare med vridbar hätta.

Langhammars karaktäriseras av ett väl sammanhållet och i det närmaste helt orört stycke kulturlandskap från 1600-talet. Förändringarna från denna tid fram till 1800-talet består i att åkermarken utvidgats något ut över mycket steniga partier, bl a ute på Langhammar, samt av att man har tagit upp vissa mindre områden till ängsmark, särskilt ner mot stranden. Gårdens huvudsakligen ängsmark har under både 1600- och 1800-talet legat vid Dyänge, mellan Västerträsk och Kalbjärgaträsk. Dyänge utgör sannolikt den ursprungliga platsen för gården Langhammars, och bebyggelsen flyttades förmodligen härifrån någon gång under medeltiden. Inom området finns flera husgrunder av medeltida typ.

Sedan 1800-talet har Langhammars perifera åkerlyckor till största delen lagts igen och fått återgå till betesmark. Den långvariga hävden av åkermarken har medfört att typiska terrasser och vallar har utbildats vid åkerbegränsningarna.

Bondans gård är byggd 1783. Byggnaderna är ålderdomligt placerade utan indelning i mangård och fägård. Bostadshuset är en parstuga med bakbygge. Vidare finns en agtäckt ladugård, lada med tröskhus, bodlänga och magasin med gåshus samt källare och linbastu. Gården, som har varit öde, har sedan mitten av 1970-talet successivt restaurerats.

Redogörelse för ärendet

Raukområdet innanför Klajvika fridlystes som naturminnesmärke den 22 september 1922. I och med tillkomsten av naturvårdslagen 1964 omfördes området till naturreservat. Den 25 oktober 1976 beslutade Länsstyrelsen om en viss utökning av samt nya föreskrifter för reservatet (dnr 11.1211-879-76).

År 1976 köpte Statens naturvårdsverk in fastigheten Bondans 1:15 (28,6 ha) och 1991 fastigheten Langhammars 1:18 (231,3 ha).

I december 1993 sändes ett förslag till utvidgning av natureservatet Langhammarshammar ut på remiss till olika myndigheter och oganisationer samt berörda markägare. Förslaget har tillstyrkts av Statens naturvårdsverk och Gotlands kommun, och inte heller någon av de berörda markägare som har yttrat sig har haft något att erinra mot förslaget.

Grund för beslutet

Områdets betydelse
Enligt beslut av Statens naturvårdsverk den 21 december 1987 ingår området i ett större område av riksintresse för naturvården (område I 4) enligt 2 kap 6 § 2 st naturresurslagen (1987:12). Området ingår också i område av riksintresse för friluftslivet (område I 1)

Hela området har i Länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering bedömts vara av högsta värde (klass 1).

Hela området ingår i område av riksintresse för kulturminnesvården enligt 2 kap 6 § 2 st naturresurslagen

Bl a raukområdet vid Klajvika och gården Bondans (byggnadsminne) är välbesökta utflyktsmål.

Områdets behov av skydd och vård
Det mycket säregna landskapet är ytterst känsligt för ingrepp som uppförande av ny bebyggelse, väg- och ledningsdragningar, täkter och liknande.

Det öppna landskapet inom reservatet har skapats av århundraden av hårt fårbete, och en förutsättning för att det skall bevaras är att betet vid

makthålls. Även många av de växter och djur som förekommer i området är för sin fortlevande beroende av en fortsatt beteshävd.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljö- och naturresursdepartementet (se bilaga 5, formulär A).

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Thorsten Andersson, ordförande, och ledamöterna Eric Carlsson, Torsten Frölich, Hans Klintbom, Björn Larsson, Harriet Lihnell, Henry Lindkvist, Jan Lundgren, Ulla Pettersson, Ingibjörg Sigurdsdottir och Sören Strand samt tjänstgörande suppleanterna Håkan Ahlsten, Staffan Danielsson, Rune Jakobsson och Kjell Krafft.

I handläggningen av ärendet har även förste länsassessorn Nils Strehlenert, byrådirektören Stellan Hedgren och naturvårdsdirektören Per Hansson deltagit. Per Hansson föredrog ärendet.

Thorsten Andersson

Per Hansson

Bilagor

1 Karta visande reservatets avgränsning
2 Karta visande tillåtna körvägar
3 Skötselplan
4 Fastighetsförteckning
5 Hur man överklagar

Bilaga 1
Avgränsning av naturreservatet
Langhammarshammaren

Bilaga 2
Vägar tillåtna för trafik med motordrivet fordon

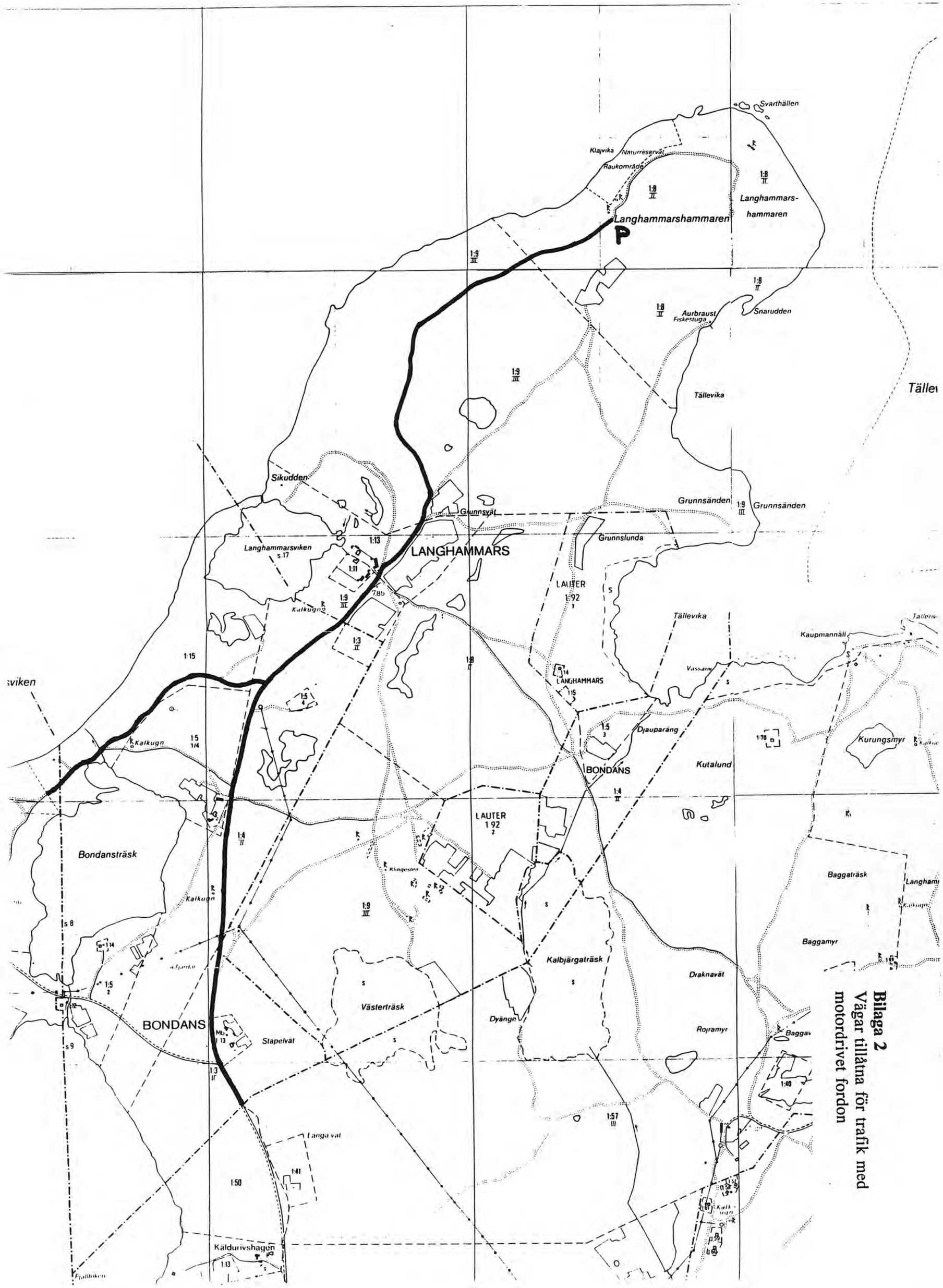

1994-05-30 231-4609-93

Skötselplan för naturreservatet Langhammars

Planen har fastställts av Länsstyrelsen den 30 maj 1994. Fastställelsen omfattar inte den ekonomiska utredningen.

Förord

Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen i Gotlands län. Samråd har skett med bl a Statens naturvårdsverk och Gotlands kommun.

Innehåll

I Allmän beskrivning av naturreservatet

II Riktlinjer för den framtida naturvårdsförvaltningen av reservatet

1 Disposition och skötsel av mark och vatten

2 Anordningar för besökare

3 Tillsyn

4 Dokumentation

5 Finansiering av naturvårdsförvaltningen

III Källor

I Allmän beskrivning av naturreservatet

1 Administrativa data

Se beslutet.

2 Grund för beslutet samt föreskrifter

Se beslutet.

3 Beskrivning av nuvarande förhållanden

3.1 Naturförhållanden

Se beslutet.

3.2 Markanvändning

3.2.1 Skogsbruk

Ca 40 hektar av reservatet täcks av skog, som genomgående har karaktären av gles, lågvuxen hällmarkstallskog. Markens bonitet är mycket låg, och nästan all den skogbevuxna marken utgörs av skogsimpediment.

3.2.2 Jordbruk

Inom reservatet finns ca 8 hektar åkermark, som huvudsakligen utnyttjas för odling av vallfoder.

Större delen av området betas med får. Betestrycket är dock för närvarande avsevärt lägre än vad det tidigare varit. När fårbetet inom området var som intensivast, betades markerna av 1,5-2 modertackor per hektar. I dag är betestrycket mindre än 10% av detta.

3.2.3 Befintliga byggnader och anläggningar

Inom reservatets finns följande byggnader:

* En väderkvarn på fastigheten Langhammars 1:18. Ägare: Statens naturvårdsverk. Nyttjanderätten upplåten till Gotlands Hembygdsförbund på 49 år fr o m 1981-01-01.
* En strandbod på fastigheten Langhammars 1:18, S Snarudden. Ägare: Harry Larsson, Lauters.

* En strandbod på fastigheten Lauters 1:67. Ägare: Bertil Larsson, Lauter.
* En strandbod på fastigheten Langhammars 1:13, vid Sikudden. Ägare: Aina Larsson, Langhammars.
* Ett lambgift på fastigheten Langhammars 1:9, 400 m N Bondans gård. Ägare: Erik W Ohlsson, Bondans.

Inom området finns dessutom militära värn och ett flertal el- och teleledningar.

3.3 Tillgänglighet

Från länsväg 699 löper en bilväg via Bondans och Langhammars gårdar ut till raukfältet vid Klajvika. Sista delen av vägen, från Langhammars gård, saknar beläggning.

Man kan även ta sig till reservatet via den nyligen belagda bilväg som från Lauter löper genom Digerhuvuds naturreservat.

3.4 Anordningar för friluftslivet

Vid raukområdet vid Klajvika finns parkeringsplats, toalett och sopställ för den besökande allmänheten.

3.5 Information

Skyltställ med informationsskyltar finns för närvarande dels vid raukområdet vid Klajvika, dels vid Bondans gård.

Raukområdet vid Klajvika beskrivs i boken "Gotlands natur. En reseguide." Gårdarna Bondans och Langhammars beskrivs i boken "Vägen till kulturen på Gotland".

II Riktlinjer för den framtida förvaltningen av reservatet

1 Disposition och skötsel av mark och vatten

1.1 Övergripande mål

Skötseln av området skall främst inriktas på att bevara det betespräglade landskapet och skapa goda livsbetingelser för de hävdberoende växter och djur som förekommer inom området. Vidare igenväxning skall förhindras.

1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

All mark inom reservatet utom den som brukas som åkermark bör hävdas genom naturvårdsinriktad betesdrift. Hur denna betesdrift skall bedrivas bör närmare preciseras i avtal som upprättas mellan Länsstyrelsen och djurhållarna inom reservatet. Eftersom betestrycket för närvarande är för lågt för att områdets naturvärden på sikt skall kunna bibehållas, är det angeläget att antalet betesdjur inom området utökas.

Under vintern 1993/94 har viss borträjning av enbuskar m m skett dels söder om Langhammarsviken och i anslutning till den kvarn som står SO om Langhammarsgårdarna, dels på udden Grunnsänden. Där behov föreligger bör ytterligare röjningar utföras.

Den åkermark som finns inom reservatet bör även fortsättningsvis brukas, helst på gammalt vis utan handelsgödsel och bekämpningsmedel. Nuvarande stängsel runt åkrarna är delvis i dåligt skick och bör bytas ut. Man bör därvid överväga om nuvarande nätstängsel på vissa sträckor, t ex mot vägen förbi Langhammarsgårdarna, skall ersättas med bandtun.

Det bör utredas vilka möjligheter som finns att restaurera Västerträsk och därvid höja vattenståndet till den nivå det hade innan träsket dikades ut.

2 Anordningar för besökare

2.1 Övergripande mål

Ändamålet med reservatet är främst att bevara områdets landskapsbild och kulturmiljö samt de geologiska, botaniska och zoologiska värdena. Raukområdet vid Klajvika är dock ett av Gotlands vackraste och mest välbesökta raukområden, och besöksströmmen bör även fortsättningsvis koncentreras till denna del av reservatet. I övrigt är inga åtgärder aktuella.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Tillgänglighet

Ändring av nuvarande förhållande är inte aktuell.

2.2.2 Vägar och parkeringsplatser

Grusvägen genom Digerhuvud naturreservat fram till Langhammarsvägen belades med oljegrus hösten 1993 och är nu i gott skick.

Den 2 km långa grusvägen från Langhammars gård ut till raukområdet vid Klajvika är däremot i förhållandevis dåligt skick, och på sikt bör även denna väg beläggas.

Gotlands kommun svarar för närvarande för underhållet av såväl vägen genom Digerhuvud naturreservat som vägen ut till raukfältet vid Klajvika.

Den nuvarande parkeringsplatsen ute på Langhammar har ett från landskapsbildssynpunkt olämpligt läge. Den bör därför avvecklas och en ny anordnas i den sänka som finns ca 250 m SV om den nuvarande P-platsen. I samband med detta bör den borrade brunn som finns i sänkan förses med en enkel pumpanordning (handpump).

2.2.3 Renhållning

Den toalett och det sopställ som finns vid den nuvarande parkeringsplatsen vid raukfältet vid Klajvika, bör flyttas till den planerade nya parkeringsplatsen.

2.2.4 Information

Snarast efter det att föreliggande beslut har vunnit laga kraft, bör nya informationsskyltar i A1-storlek tas fram och utplaceras dels vid infarterna till reservatet, dels vid den nya parkeringsplatsen ute vid raukfältet vid Klajvika.

Trafikskyltar av typen "Förbud mot obehörig trafik med motordrivet fordon" bör sättas upp vid de tre, fyra mindre körvägar som från vägen Bondans-Langhammars leder in i den östra delen av reservatet.

2.2.5 Utmärkning av naturreservatets gräns

Reservatsgränsen skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar (SNV:s handbok "Skyltar i naturskyddade områden", avsnitt 5).

3 Tillsyn

Länsstyrelsens ambulerande tillsynsman svarar för tillsynen av reservatet.

4 Dokumentation

Naturvårdsförvaltaren skall dokumentera utförda åtgärder, kostnaderna för dessa åtgärder och hur de har finansierats samt förhållanden som hotar naturvårdens intressen.

5 Ekonomisk utredning

Länsstyrelsen har nedan gjort en beräkning av kostnaderna (i 1993 års penningvärde) för skötseln av reservatet. Angivna skötselåtgärder — utom vägunderhåll och renhållning som bekostas av Gotlands kommun — avses finansieras genom anslaget för vård av naturvårdsobjekt m m.

Skötselåtgärd	**Engångs-kostnad (kr)**	**Årlig kostnad (kr)**
Utmärkning av reservatsgränsen	10.000	
Framställning och uppsättande av informationsskyltar	10.000	
Beläggning av vägen Langhammars gård-Klajvika samt anläggande av ny P-plats (delfinansiering)	200.000	
Vägunderhåll		10.000
Renhållning		3.000
Ersättning för skötsel genom betesdrift		100.000
Röjningar	80.000	
Stängsling	100.000	
Naturvårdstillsyn		5.000
Summa	**400.000**	**118.000**

III Källor

Ahlén, I & Tjernberg, M. 1992. Artfakta. Sveriges hotade och sällsynta ryggradsdjur 1992. - Databanken för hotade arter.

Andersson, A. & Jacobson, R. 1984. Översiktlig naturinventering. Botanik. - Länsstyrelsen i Gotlands län.

Andrén, C och Nilsson, G. 1981. Gotlands reptiler och amfibier. - Fauna och Flora 76:105-118.

Carlsson, D. 1978. Kulturlandskapsinventering på Fårö 1977. - Gotlands kommun och Länsstyrelsen i Gotlands län.

Ekstam, U m fl. 1984. Ölands och Gotlands växtvärld. - Natur och Kultur.

Fröberg, E. 1975. Fårö. - Gotlandstryck.

Jacobson, R. 1980. Naturtyper och störningskänslighet på Fårö. - Gotlands kommun och Länsstyrelsen i Gotlands län.

Jonsson, M & Lindquist, S-O. 1987. Vägen till kulturen på Gotland. - Gotlands fornsal.

Kloth, J-H & Lovén, U. 1987. Gotlands natur. En reseguide. - Bonniers och Länsstyrelsen i Gotlands län.

Landin, B-O & Brusewitz, G. 1982. Naturvandringar på Fårö. - AWE/Gebers.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 1986. Sjöinventering.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 1988. Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 1991. Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 1, Fårö.

Munthe, H, Hede, J E & Lundqvist, G. 1936. Beskrivning till kartbladet Fårö. SGU Ser Aa, nr 180.

Philip, A. 1975. "Sporrsträck" i ultrarapid: Langhammar växer, men sakta, sakta ... - Gotlands Allehanda den 5 november 1975.

Statens naturvårdsverk. 1991. Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv. - SNV Rapport 3771.

Statens naturvårdsverk. 1992. Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv. Beskrivningar. - SNV Rapport 4037.

Svantesson, S-I. 1978. Översiktlig naturinventering. Geologi. - Länsstyrelsen i Gotlands län.

RÄTTIGHETER

Servitut

Tjänande fastighet	Härskande fastighet Ägare	Anmärkning
Langhammars 1:8 Serv 1	Lauter 1:92 Peter Larsson adress se ovan under samf Fårö s:7	Rätt till väg, akt Fårö 134, 505, 809, 1207.
	Langhammars 1:14 Ebba Larsson Audungsv 14 620 35 FÅRÖSUND	Rätt till väg akt Fårö 809, 1207
	Langhammars 1:15 Sven Åke Hedengrahn Annexen Väte 620 20 KLINTEHAMN	Rätt till väg akt Fårö 809, 1207 Ägare enl fastighetslängden Ej lagfart. Lagf för fastigheten är beviljad för Aina Larsson adress se ovan under fastigheter.
Langhammars 1:18 Serv 2	Lauter 1:92 Peter Larsson adress se ovan under samf Fårö s:7	Rätt till väg akt Fårö 1225, m fl
	Langhammars 1:14 Ebba Larsson adress se ovan serv 1	
	Langhammars 1:15 Sven Åke Hedengrahn adress se ovan serv 1	Anmärkning se ovan under serv 1
Langhammars 1:18 Serv 3	Langhammars 1:11 Erik V Olsson adress se ovan under fastigheter	Rätt till väg akt Fårö 439, 1225

Tjänande fastighet	Härskande fastighet Ägare	Anmärkning
Inom området för fastighetsförteckningen finns olokaliserat servitut för stenbrott	Bondans 1:3 Bondans 1:4 N Folke K Larssons db c/o Anna-Lisa Heimer Larsson Anna-Lisa Heimer-Larsson Ann-Marie B Larsson Eva Larsson adresser se ovan under fastigheter Bondans 1:5 Ejnar Eriksson adress se ovan under fastigheter Langhammars 1:8 Langhammars 1:9 AB Gotlands Kalkverk adress se ovan under fastigheter Langhammars 1:10 Erik Ludvig Hilmer Söderdahls db c/o Tage U Ch Söderdahl adress se ovan under samf Fårö s:7 Langhammars 1:13 Aina Larsson adress se ovan under fastigheter Lauter 1:92 Peter Larsson adress se ovan under samf Fårö s:7	Förbehåll för gemensamt behov att: - - -"hvarest ett stenbrott skulle anträffas utom uti åker eller ängsmarken får detsamma af alla delägarne gemensamt begagnas"- - - akt Fårö 42

Nyttjanderätter

Beteckning på kartan **Tjänande fastighet**	**Rättighetsinnehavare**	**Anmärkning**
Nyttj 1 Bondans 1:5 (se bil 3)	Sjöfartsverket Gotlands Sjötrafikområde Palissaderna 621 57 VISBY	Rätt till transformatorkiosk och jordkabel för elektrisk ström inskrivet 1983, 10461 (ligger intill berört område)
Nyttj 2 Bondans 1:15, 1:5 (se bil 4)	Vägverket Box 1203 621 23 VISBY	Rätt till markområde för grus- och stentäkt samt rätt till väg m m inskrivet 1968, 3266
Nyttj 3 Langhammars 1:18	Harry Larsson Sike Lauter Fårö 620 35 FÅRÖSUND	Strandbod på ofri grund.
Nyttj 4 Lauter 1:67	Bertil Larsson adress se Lauter 1:67 ovan under fastigheter	Strandbod på ofri grund. Bertil Larsson äger enl fastighetslängden 1/3 av Lauter 1:67.
Del av samfälld väg Fårö s:7	Gotlands kommun Gatukontoret 621 81 VISBY	Underhåll av väg

Bondans 1:4, 1:5 och 1:15 belastas av inskriven nyttjanderätt för tele.

Anmärkning:

Rätt till vägar för fiske m m kan finnas för flera än de som är med i skifteslaget.

På begäran av beställaren har inte någon utredning gjorts av vatten och fiske, el- tele- m fl ledningar, fornlämningar, rätt till brunnar, släke, ag och agfoder, betesrätt.

Torsten Sojdelius
överlantmätare

Klara Olsson
karttekniker

Bil 1 Kopia ekonomiska kartan 7969, 7979, 47060, 47070, skala 1:10 000
2 Kopia ekk visande samf väg Fårö s:7
3 Kopia inskr 1983, 10461, nyttj 1
4 Kopia inskr 1968, 3266, nyttj 2

Bilaga 5
Formulär A

dnr 231-4609-93

Hur man överklagar hos regeringen

Om Ni är missnöjd med länsstyrelsens beslut, kan Ni överklaga detta hos regeringen, miljö- och naturresursdepartementet.

Det gör Ni genom att i brev till regeringen
- tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets nummer (diarienumret) och
- redogöra för dels varför Ni menar att länsstyrelsens beslut är felaktigt, dels hur Ni anser att beslutet skall ändras.

Ni undertecknar brevet, förtydligar namnteckningen och uppger postadress och telefonnummer.

Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.

Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er.

Brevet skall lämnas/skickas till länsstyrelsen och inte till regeringen.

Länsstyrelsens adress och telefonnummer är: Länsstyrelsen i Gotlands län, 621 85 Visby, tel 0498/29 21 00.

Länsstyrelsen måste ha fått Ert brev inom tre veckor från den dag Ni fick beslutet, annars kan Ert överklagande inte tas upp.

Om något är oklart, så ring eller skriv till länsstyrelsen.